

Esimene peatükk. MIKS ON VAJA TAASKASUTUST?

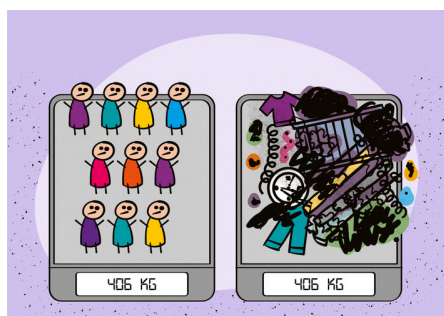
1. See on meie planeet Maa.

- Siin elame meie, inimesed.
- Siin elavad ka loomad, linnud, putukad ja taimed.

2. Millal sul viimati tekkis midagi, mida sul enam vaja ei lähe?

- Nimetage asju, mida teil või teie vanematel on viimasel ajal üle jäänud?
- Kas kellelgi täna hommikul ka midagi üle jäi? Mis see oli?
- Kas olete märganud, kui palju tekib meie ümber asju, mida me enam ei vaja? Mida märkate tänaval? Kaupluses? Majade ümber?

3. Kui kasvad, jäävad riided sulle väikeseks.

- Iga päev me uusi riideid ei osta, kuid meie riided lähevad mõnikord katki, jäävad väikeseks või lähevad moest. Seega muutuvad ka riided, mööbel ja tehnika ühel hetkel liigseks kraamiks.
- Ühe Eesti inimese kohta tekkis 2018. aastal keskmiselt 406 kg prügi. See on umbes sama palju, kui kaalub kokku kümme 3. klassi õpilast!

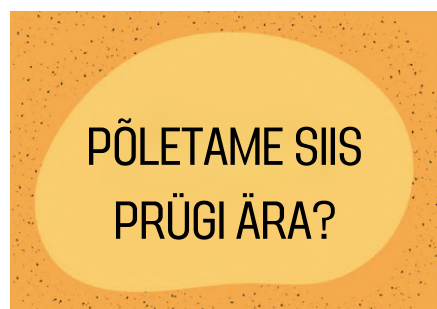
4. Mida teha liigsete asjadega?

- Mis teie arvate, mida teha üleliigsete asjadega? Mida me saaksime nendega peale hakata? Kuhu panna asjad, mida te enam ei vaja, mis on katki või väikeseks jäänud?
- Prügikasti viskamine on üsna hea mõte, sest toanurka neid asju seisma jätta oleks ju ka veider. Toas oleva väikese prügikasti sisu viime õues olevasse suuremasse prügikasti, sealt edasi viib prügiauto prügi prügimäele.

5. Viime asjad prügimäele?

- Kui viskame kõik asjad prügimäele, siis ükskord need sinna enam ei mahu ja tuleb rajada uusi prügimägesid. Prügi vallutab järjest kõik kohad ja maakeral läheb väga raskeks. Me kõik upume prügi sisse.
- Kuidas saaks teha nii, et prügi haihtuks ära – kas keegi oskab hea idee välja pakkuda?

6. Põletame siis prügi ära?

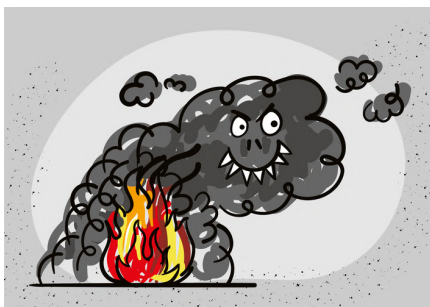
- Kui prügi ära põletada, siis ei teki ju prügimägesid – see tähendab, et maakera ei mattuks ju prügi alla? Kui prügi põletamine kõlab hea ideena, kas võiksimegi siis näiteks pärast koolipäeva õue suure lõkke teha ja päeval tekkinud prügi lihtsalt ära põletada? Mis te arvate, kas prügi võiks põletada?

- Vaatame koos kaht videot (mõlemad 20 sekundit):
- ["Säästad või saastad? Jäätmete lõkkes põletamise kampaania 2"](#)
- ["Säästad või saastad? Jäätmete lõkkes põletamise kampaania 2014_2."](#)
- Asjade põletamisel pääseb õhku kahjulikke osakesi, mis mõjuvad halvasti nii inimeste ja loomade tervisele kui ka keskkonnale.
- Te nüüd mõtlete, et vanasti ju küll põletati kodudes asju ja midagi ei juhtunud. Tõsi, aga aastakümneid tagasi olid jäätmed oluliselt teistsugused. Plastpakendeid oli vähem kui praegu ning asju osteti palju vähem. Veel mõnikümme aastat tagasi pakiti näiteks vorst paberisse, praegu aga kasutatakse valdavalt plastpakendeid.

7.
Ohtlikud ühendid ei haihtu ega põle ära – need satuvad meie toitu ja sealt meie organismi.

- Põletamisel tekkivad ühendid on väga vastupidavad. Need lagunevad väga aeglaselt. Ohtlikud ühendid satuvad mulda, sealt mullas kasvavatesse köögiviljadesse, marjadesse, seega meie toidu sisse ja koos toiduga meie kehasse.
- Põlemisel tekkinud ühendid on silmale nähtamatud ja väga väikesed. Sageli ei pruugi need kohe mõjuda ega midagi halba tekitada. Võib minna aastaid, enne kui keegi haigestub prügi põletamisel tekkinud mürgiste ainete kogunemise pärast kehas.
- Ohtlikele ainetele meeldib reisida! Kui mõtled, et põletad prügi kodust kaugel, siis on sinu perega kõik hästi, siis tegelikult see nii ei ole. Põlemisel tekkinud ohtlikud ained võivad levida 7500 km kaugusele. Nad „reisivad“ õhu, ookeanihoovuste, jõgede, rändlindude ja loomade abil.

8.
Prügi põletamisel paiskub õhku mürgikokteil.

- Põlemisest tekkivad mürgised ühendid tõusevad õhku ning langevad taas alla. Seda õhku hingavad sisse nii täiskasvanud, lapsed kui loomad.

- Mürgiga saavad kaetud ka puud, pöösad ja muud taimed. Koduaias prügi põletades katame ohtlike ainete maasikad ning õunad, mida me aiast korjata ja süüa armastame.
- Seega – plastmaterjali kodus põletamise korral on tegemist looduse ja inimeste mürgitamisega. Ära põleta prügi ei ahjus, kaminas ega lõkkes.
- Vaatame koos videot (kestus 2.38 sek): “Hanna lõkketarkused. Mida põletada lõkkes, et õhku ei paiskuks mürgikokteil?”

9.

Mida siis ikkagi teha prügiga?

- Mida siis ikkagi teha asjadega, mida meil enam vaja ei ole, kui neid prügimäele viia ei saa, sest muidu mattub maakera prügimägede alla, ja kui neid kodus põletada ei saa, sest see paiskab õhku väga palju mürgiseid ained? Pakkuge veel võimalusi!
- Mis siis, kui prügi ei olegi tegelikult prügi? Oleme prügiks harjunud nimetama asju, mida meil ei lähe enam vaja, aga tegelikult saab paljusid neist asjadest TAASKASUTADA või RINGLUSESSE saata. Ja kõige parem, mida me teha saame, on see, et me VÄHENDAME asjade hulka, mida ostame ja omame. Sest tegelikult meil ei ole nii palju asju vaja!

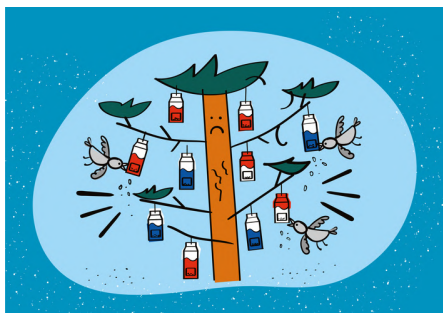

10

Kolm viisi prügi hulka vähendada.

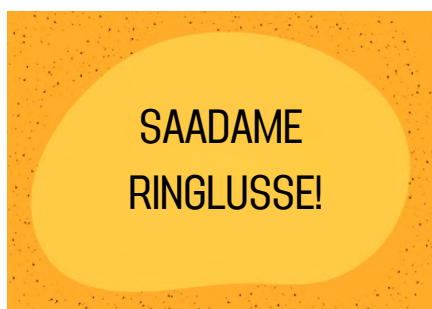
- **Vähenda tarbimist.** Meie planeedile oleks kõige parem, kui prügi üldse ei tekiks. Selleks, et prügi ei tekiks, peame meie vähem tarbima. Mõtleme koos: äkki meil ei ole vaja kolme komplekti vildikaid või viit paari musti teksaseid? Mis oleks, kui kasutaksime korduvkasutatavat pudelit selle asemel, et osta iga kord uus väike veepudel?
- Mõelge kodus olevatele asjadele – kas teil on midagi liiga palju? Kas saaksite hakkama vähemate asjadega?

- Taaskasutus ja ringlussevõtt tähendavad, et asju ei visata ära. Neid kasutatakse kas korduvalt või valmistatakse vanadest asjadest uusi.
- **Taaskasuta.** Kasuta asju korduvalt: kui kurgipurk saab tühjaks, siis ära viska seda ära, vaid vii vanaemale ja las ta teeb sinna uued hapukurgid sisse! Kui riided jäävad väikeseks, siis ära saada neid prügimäele, vaid vii kirbukasse müüki või anna sõpradele või sugulastele.
- **Saada ringlusse.** Vaadake neid asju – mis te pakute, mida nendega teha võiks? Näiteks need (näita lastele varem valmis pandud esemeid, mis on tühjaks saanud või ei leia enam kasutust): klaaspurk, üksik sokk, piimapakk, kommipaber, kilekott, pudel, pudru kartongpakend.

11. Kõik piimapakid linnumajadeks?

- Ehkki piimapakke linnumajaks tehes vähendame prügi sattumist prügimäele, siis kõikide piimapakkide linnumajadeks tegemine tundub ikkagi üsna naljakas! Ja suur osa neist jääb kasutamata.
- Tegelikult ei peagi kõigest alati midagi tegema, sest prügi saab saata ka ringlusesse.

12. Ringlusse saatmine ehk vanast materjalist uue tegemine.

- Selle jaoks, et vanadest asjadest saaks teha uusi asju, peavad nad sattuma õigesse kohta. Igaüks meist saab kaasa aidata, et nad õigesse kohta satuksid.
- Peamised materjalid, mida ümber töödeldakse, on biojätmed, klaas, paber, metall, plastik ja tekstiil.

SORTEERIME!

13.**Sorteerime prügi!**

- Kui sorteerime prügi, siis märkame, kui palju seda tekib.
- Maakeral ja meil endal on parem, kui ostame vähem asju, parandame neid, jagame teistega ja saadame ringlusesse.

Tegevus. VESTLUSPRÜGI

- Vestlusprügi on kogum kõige tavalisemat prügi, mis inimestel kodus, koolis, kinos, trennis või mujal tekib. Iga õpetaja saab tunniks vajaliku vestlusprügi ise kokku panna. Komplekteerimisse võib vabalt kaasata klassi, näiteks võid paluda igal õpilasel kodust kaks viimati prügikasti visatud asja kaasa võtta.
- Siin on mõned mõtted, mida vestlusprügisse panna võiks: katkine sokk, nektariinikivi, kuivanud lõikelilled, margariinikarp, juustupakend, ajakiri, pitsakarp, klaaspurk, majoneesipudel, piimapakk, jogurtitops, kohupiimatuutu, hambaork, pudrupakk, plastikpudel, mahlapakk, krõpsupakk, katkised käärid, tühi liimipulk, kasutatud majapidamis-paber, lihatoote plastpakend, ühekordne õhuke kilekott, tühi konservi-karp, katkine plastikust mänguasi, tühi patareid, jäätisepaber, klaasipesuvedeliku tühi kanister, tühi šampoonipudel, tühi salatikarp, kuivanud leivaviil, kasutatud teepakk, kiletatud papp, katkine kauss, lambipirn, kasutatud papptops jne.
- Vestlusprügi on selles raamatus välja pakutud tegevustes ja mängudes läbivalt kasutuses, seega leidke sellele hoiustamiseks mõnus suur kott.
- Vestlusprügi komplekti võib alati värskendada ja uue prügi vastu välja vahetada; vanemates klassides saab lisada keerukamaid prügi-probleeme.
- Vestlusprügiga võib ka muid mängu ja tegevusi välja mõelda või lasta teha seda õpilastel.
- Kui vestlusprügi koguda ei ole mahti, siis saab kasutada samadeks mängudeks ja tegevusteks ka lauamänguga kaasas olevaid kaarte.